

Zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł rolniczych na przykładzie Powiatu Olkuskiego

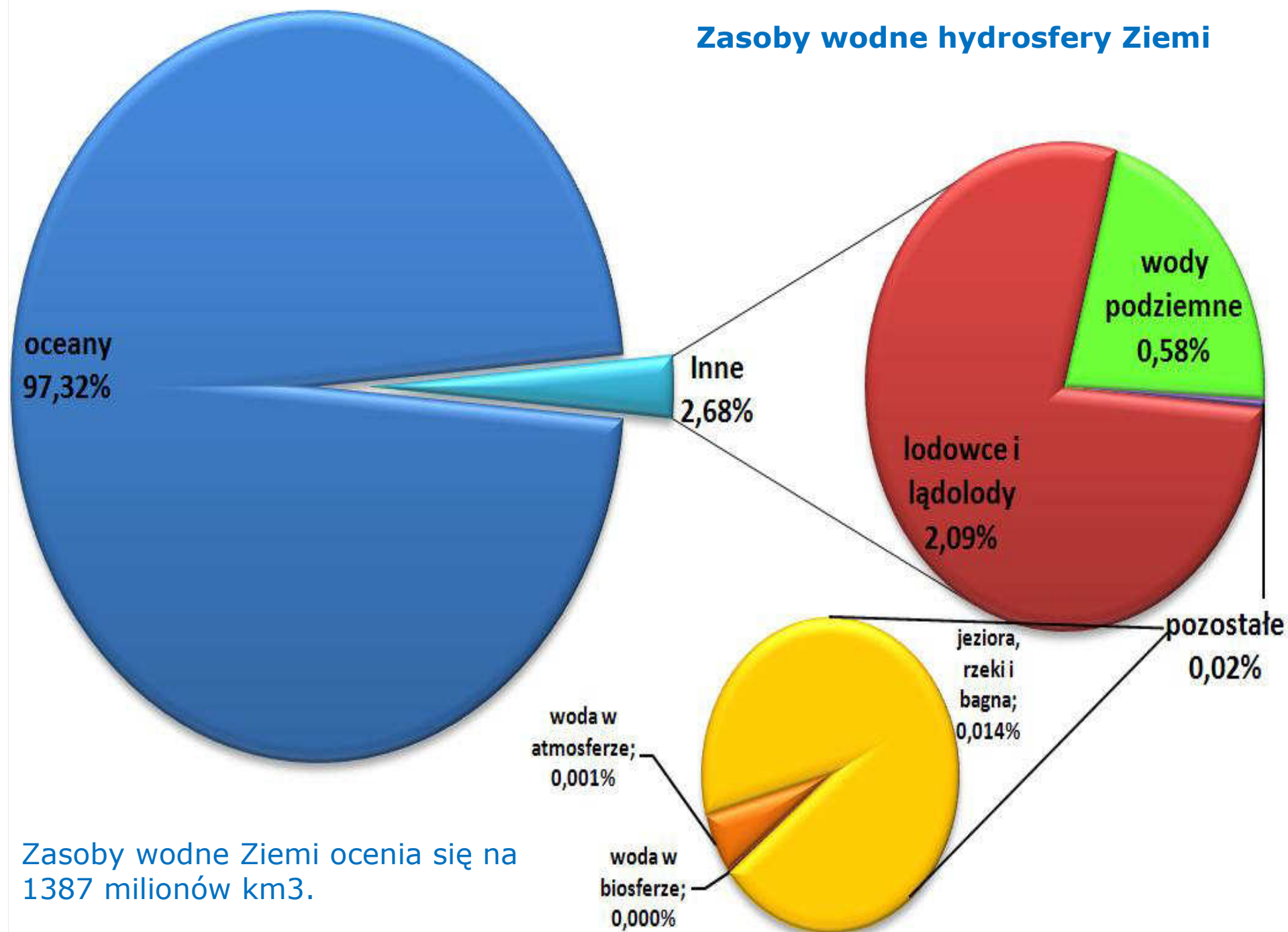
Starostwo Powiatowe w Olkuszu

JAN KSIAŹEK

Rada Gospodarki Wodnej Małej Wisły

Gliwice: 12.01.2012 r

Zasoby wodne hydrosfery Ziemi

Zasoby wodne Ziemi ocenia się na 1387 milionów km³.

ZIEMIA

Ilość wody przypadająca na jednego mieszkańca wynosi obecnie 0,23 km³.

Trzeba jednak wziąć pod uwagę, że wielkość ta obejmuje głównie wody słone, a ponadto jeżeli sprawdzą się prognozy demograficzne w 2025 roku może ona wynosić zaledwie 0,17 km³.

W rzeczywistości na każdego mieszkańca Ziemi przypada 7300 m³ wody rzecznej

Średnie zasoby wodne przypadające na 1 mieszkańca Europy to 4560 m³/rok.

Średnia roczna suma opadu na obszar Polski to 629 mm czyli 220 km³ wody.

Z tej objętości ponad 70% tracimy na skutek parowania, reszta tzn. średnio 62 km³ odpływa rzekami (głównie do Bałtyku).

W przeliczeniu na jednego mieszkańca daje to 1580 m³/rok - trzykrotnie mniej niż średnia europejska i pięciokrotnie mniej niż średnia na Ziemi.

POLSKA

Możemy więc przyjąć, że średnie dyspozycyjne zasoby wodne naszego kraju to około 22 km³ wody w roku (560 m³ w roku na jednego mieszkańca).

Przedstawione zasoby stawiają Polskę na jednym z ostatnich miejsc w Europie.

Nasze rzeki zaspakajają 84% zapotrzebowania na wodę, tylko 16% pobierane jest z wód gruntowych.

Przemysł i energetyka zużywają łącznie 69% krajowego poboru wody, a gospodarka komunalna 20%.

Rolnictwo i leśnictwo odpowiada za 11% zużycia wody w Polsce.

W 2007 roku w województwie małopolskim

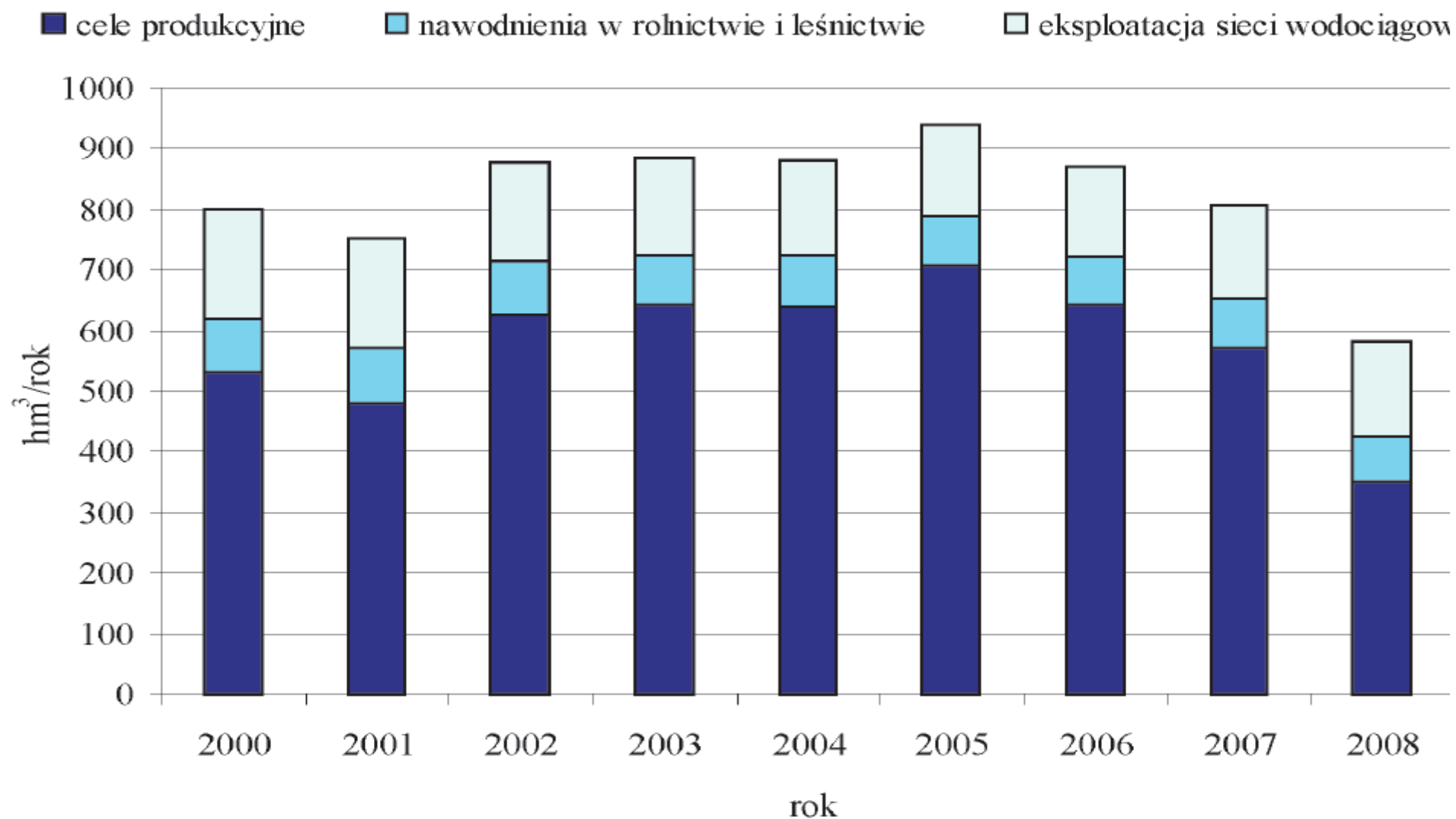
▪ pobrano na potrzeby gospodarki narodowej i ludności **807,4 hm³** wody, co stanowiło 7,1% wody ujętej w Polsce. Stawia to województwo na **5 miejscu w kraju po: mazowieckim, wielkopolskim, zachodniopomorskim i świętokrzyskim.**

Struktura poboru wody w województwie w 2008

roku kształtowała się następująco:

- **na potrzeby produkcyjne 348,9 hm³**, w tym ponad 88% to wody powierzchniowe,
- **na eksploatację sieci wodociągowej 157,4 hm³**, w 66,4% to wody powierzchniowe,
- **na cele nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych 75,7 hm³.**

W latach 2000-2008 znaczącym wahaniom, o zmiennej tendencji, podlegał pobór wody na potrzeby produkcyjne, głównie energetyki

Wykres 1. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem, w podziale na źródła poboru w województwie małopolskim w latach 2000-2008 (źródło: GUS)

W 2008 roku z terenu województwa małopolskiego odprowadzono do wód powierzchniowych lub do ziemi łącznie 543,1 hm³ ścieków,

-w tym **82%** bezpośrednio z zakładów

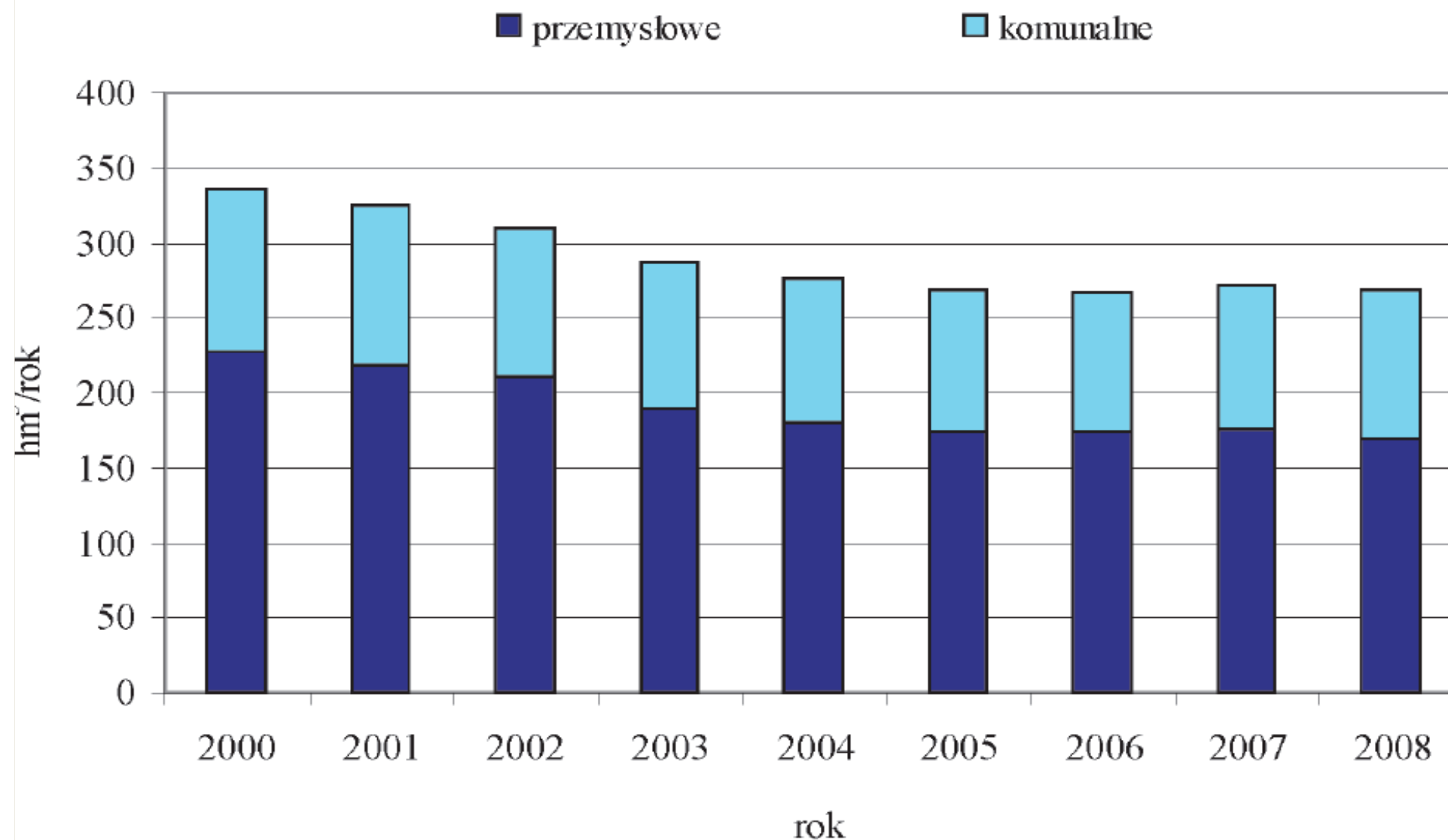
-**18%** siecią kanalizacyjną.

-**Spośród ścieków odprowadzonych z zakładów przemysłowych 274,1 hm³ to wody pochłonicze umownie czyste.**

Ścieki wymagające oczyszczenia, to **ścieki odprowadzone bezpośrednio z zakładów (169,9hm³)**

oraz **komunalne (99,1 hm³).**

Łącznie emisja ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia w 2008 roku wynosiła 269 hm³, co w skali kraju stawia nasze województwo na 2. miejscu, po śląskim.

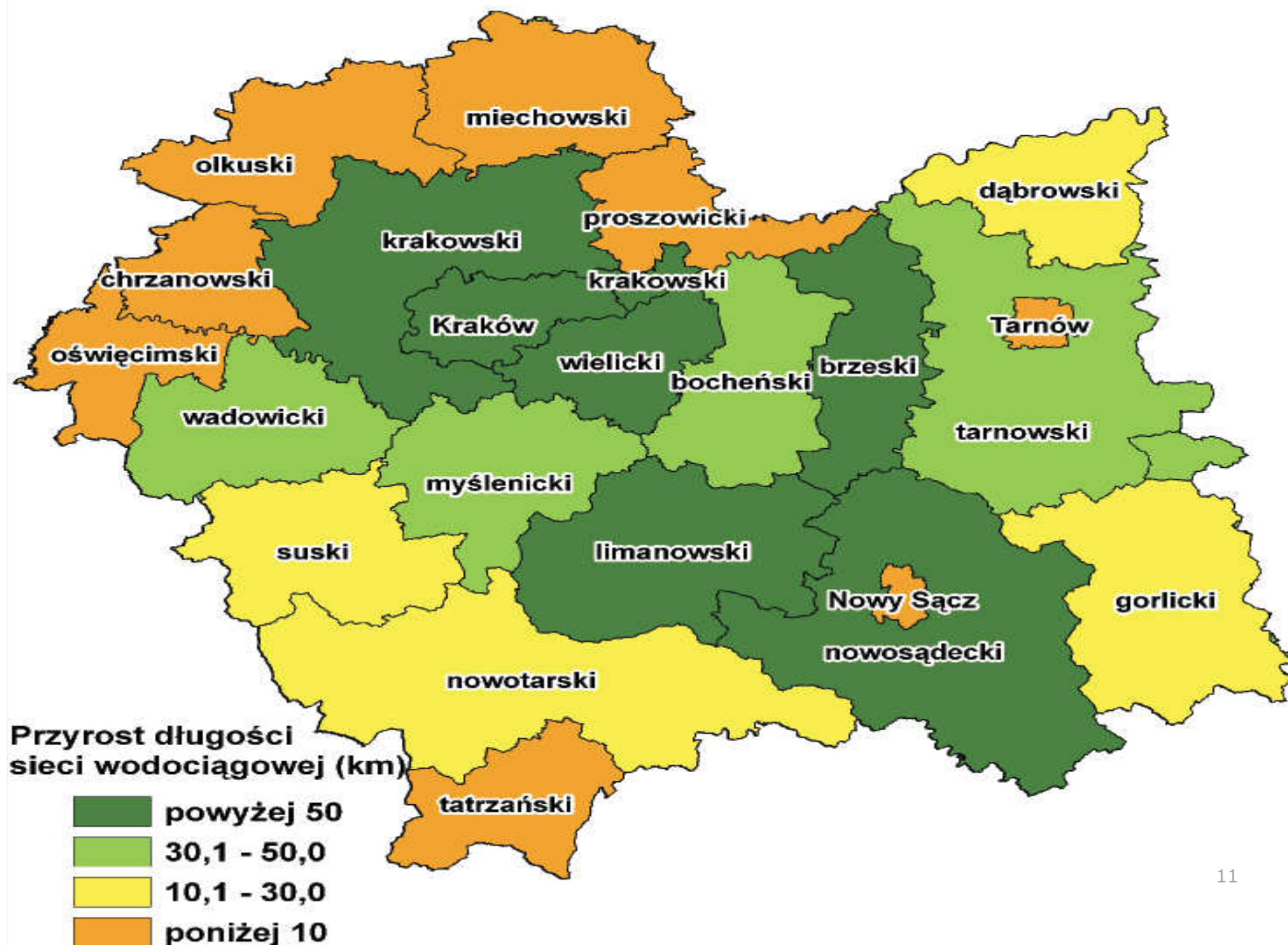
2. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w województwie małopolskim w latach 2000-2008 (źródło: GUS)

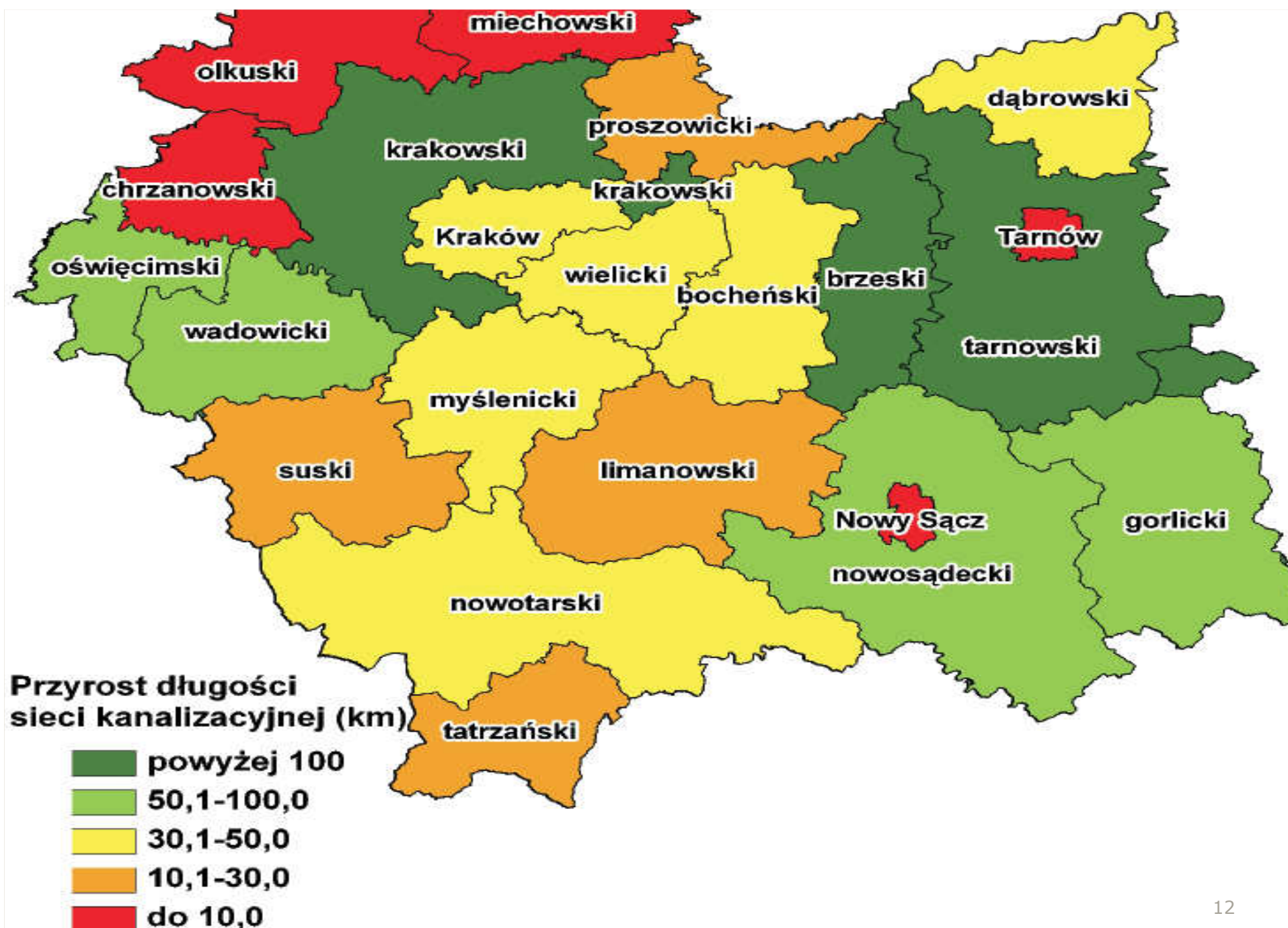
W latach 2000-2008 obserwowano systematyczny wzrost procentowego udziału ścieków komunalnych, oczyszczanych według technologii podwyższonego usuwania biogenów, które w 2008 roku stanowiły prawie 82% tego rodzaju ścieków.

Istotnym źródłem presji na środowisko wodne jest także ***niedostateczna sanitacja, głównie obszarów wiejskich województwa małopolskiego***

Pomimo dynamicznego rozwoju, przede wszystkim **w ramach KPOŚK, sieć kanalizacyjna nadal stanowi tylko połowę długości sieci wodociągowej.**

Przyrost długości sieci wodociągowych i kanalizacyjnych w latach 2005-2008 był bardzo zróżnicowany w poszczególnych powiatach (mapy 1 i 2).

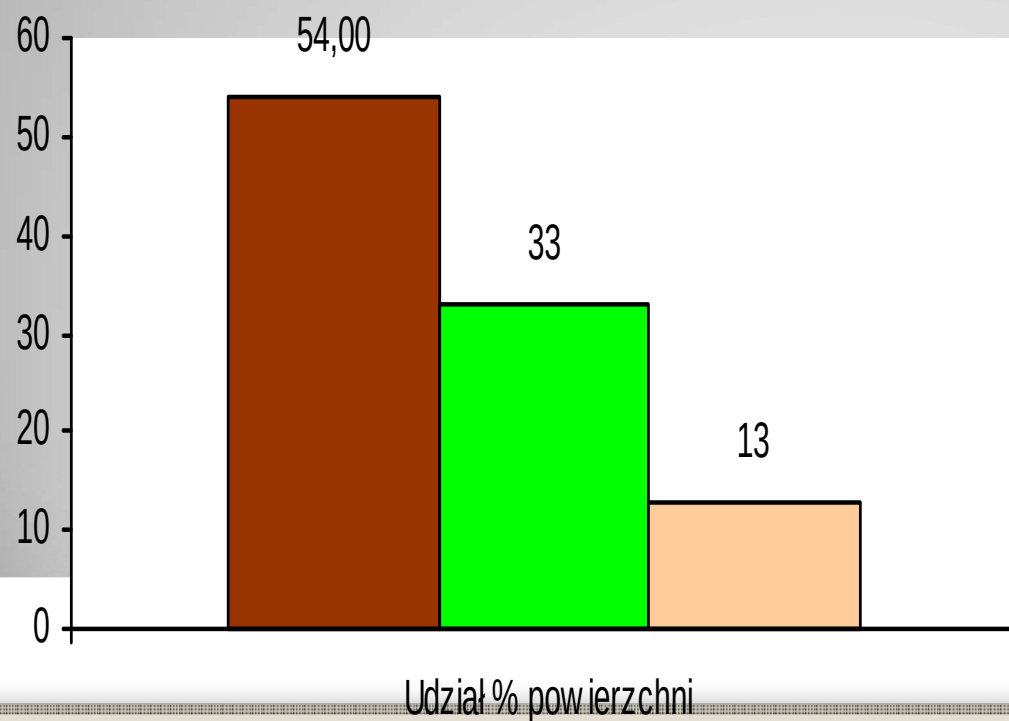

POWIAT OLKUSKI

Formy użytkowania terenów powiatu olkuskiego [%]

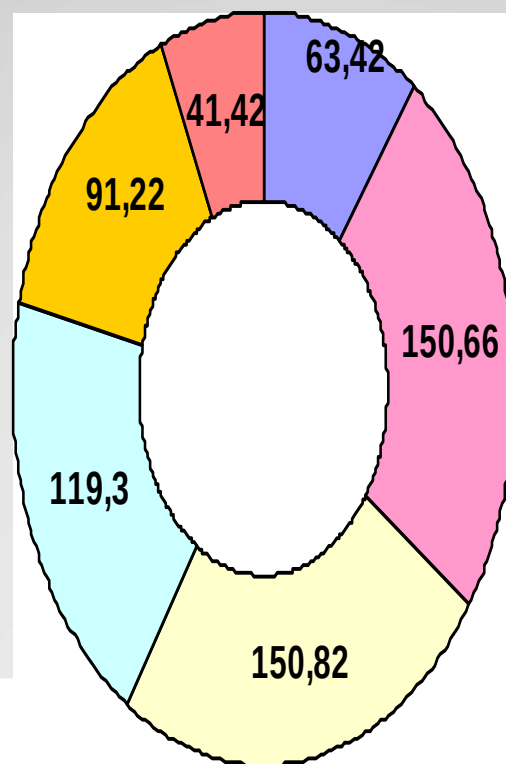

■ Użytki rolne

■ Lasy

■ Pozostałe grunty

Podział powiatu olkuskiego na jednostki administracyjne w km²

- gmina Bukowno
- gmina Olkusz
- gmina Wolbrom
- gmina Klucze
- gmina Bolesław
- gmina Trzyciąż

Gmina	Liczba ludności w roku:					
	2004	2005	2006	2007	Szacunkowo	
					2010	2014
gmina miejska Bukowno	10 838	10 742	10 629	10 591	10 495	10 370
gmina wiejska Bolesław	7 810	7 803	7 782	7 787	7 810	7 841
gmina wiejska Klucze	15 024	15 006	14 933	14 959	15 003	15 064
gmina miejsko - wiejska Olkusz	51 404	51 172	50 912	50 771	50 315	49 714
gmina wiejska Trzyciąż	7 232	7 197	7 190	7 194	7 215	7 244
gmina miejsko – wiejska Wolbrom	23 682	23 651	23 614	23 588	23 376	23 097
Powiat Olkusiński razem	115 990	115 571	115 060	114 890	114 214	113 330

***REALIZACJA
POLITYKI
EKOLOGICZNEJ
POWIATU
OLKUSKIEGO***

„Program Ochrony Środowiska dla powiatu olkuskiego”

*przyjęty uchwałą Rady Powiatu w Olkuszu Nr XVI/139/2004
z dnia 23 marca 2004 r. obejmował cele z „Polityki*

Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006

z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”

**AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY
ŚRODOWISKA
POWIATU OLKUSKIEGO NA LATA 2008-2011**

**Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2012-2014 przyjęta
Uchwałą Rady Powiatu w Olkuszu
Nr. XVIII/164/2008 z dnia 22.10.2008 r**

Osiągnięcie i utrzymanie
dobrego
stanu wód podziemnych
i powierzchniowych

Ochrona jakości wód powierzchniowych

- rozbudowa sieci kanalizacyjnej znacząco wpłynęła na poprawę jakości wód powierzchniowych w powiecie. W latach 2004-2007 utrzymano na dotychczasowym poziomie zanieczyszczenia wód powierzchniowych na terenie powiatu (monitoring jakości cieków powierzchniowych WIOŚ w Krakowie),
- zmodernizowano w 2005 roku oczyszczalnię w Bukownie,
- dofinansowano zakup elektrycznej pompy zatapialnej do recyrkulacji ścieków na oczyszczalni Lemna w Trzyciążu,
- wybudowano 47,7 km nowych odcinków kanalizacji w powiecie.

Gminy powiatu olkuskiego opracowały ewidencje (na podstawie zgłoszeń) istniejących płyt obornikowych oraz zbiorników na gnojowicę występujących na ich terenie

Stan aktualny - wody powierzchniowe

Jakość wód powierzchniowych jest bardzo zróżnicowana. Istotą zanieczyszczeń są zanieczyszczenia obszarowe – rolnictwo, hodowla zwierzęca, ścieki z obszarów nieskanalizowanych, oraz ścieki komunalne i przemysłowe.

Zagrożenia, które mogą ograniczać możliwość wykorzystania zasobów wodnych wód powierzchniowych powiatu :

- niezadowalający stan sanitarny (zanieczyszczenia bakteriologiczne),
- stężenia zanieczyszczeń biogenych i organicznych,
- procesy eutrofizacji.

Decydujący wpływ na jakość wód powierzchniowych mają zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł punktowych, do których należą:

- źródła komunalne,
- źródła przemysłowe (zakłady przemysłowe odprowadzające ścieki do wód za pomocą własnych systemów kanalizacyjnych).

W dniu 22 grudnia 2000 roku uzyskała moc prawną Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady zwana

Ramową Dyrektywą Wodną.

Dyrektywa ta ustanawia ramy działań na rzecz ochrony wszystkich rodzajów wód powierzchniowych i podziemnych.

Perspektywicznym celem Ramowej Dyrektywy Wodnej jest osiągnięcie do 2015 roku dobrego stanu wszystkich wód Państw Europejskich.

Polska jako państwo członkowskie Unii Europejskiej jest również zobowiązana do wdrożenia Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Cel: osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód do 2015 roku.

Cel wynika z wprowadzenia do polityki zasady zrównoważonego rozwoju i dotyczy:

- zaspokojenia zapotrzebowania na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu,
- promowania zrównoważonego korzystania z wód,
- ochrony wód i ekosystemów znajdujących się w dobrym stanie ekologicznym
- poprawy jakości wód i stanu ekosystemów zdegradowanych działalnością człowieka,
- zmniejszenia zanieczyszczenia wód podziemnych,
- zmniejszenia skutków powodzi i suszy

Ramowa Dyrektywa Wodna

zobowiązuje Polskę do wdrożenia zasady

„zwrot kosztów usług wodnych”

przy zachowaniu zasady

„zanieczyszczający płaci”.

Wdrożenie tych zasad w rolnictwie jest bardzo trudne.

Wynika to z przestrzennego charakteru rolnictwa jak i bardzo zróżnicowanych metod, terminów i celów poboru wody, oraz trudności w organizacji sieci monitoringu.

Prowadzone badania i analizy wykazują, że polskie rolnictwo nie generuje szczególnie dużych zagrożeń dla jakości wód.

Zmniejsza się ilość stosowanych nawozów i środków ochrony roślin.

Rolnicy stosują coraz precyzyjniejsze metody nawożenia i ochrony roślin.

Większe zagrożenie wynika z braku oczyszczalni wiejskich w pojedynczych gospodarstwach rolnych.

Wysiłki organizacyjne i finansowe powinny być kierowane na gospodarkę komunalną na wsi oraz na prawidłowe urządzenie obejść gospodarstw rolnych, w tym składowanie nawozów organicznych.

**Cały obszar Powiatu Olkuskiego
leży w dorzeczu rzeki Wisły.**

Główne ciek:

Biała Przemsza

-główny ciek Powiatu Olkuskiego, mający swoje źródła w miejscowości Sucha, gmina Trzyciąż. Odznacza się wyrównanymi przepływami, będącymi wynikiem budowy geologicznej doliny, jak również znajdującymi się na terenie Pustyni Błędowskiej osadami w postaci zawodnionych piasków i żwirów. Powierzchnia Białej Przemszy liczy 876,6 km² i 35,6 km długości w obrębie powiatu. Lewymi większymi dopływami są: Biała, Sztoła i Kozi Bród. Główne źródła zanieczyszczenia wód rzeki, to ścieki z zakładów: „Kimberly Clark S. A.” w Kluczach, Huta Szkła Walcowanego „Jaroszowiec” oraz ścieki komunalne odprowadzane z gmin zlokalizowanych na tym terenie (Wolbrom, Klucze, Bukowno, Sławków). Kontrolę jakości wód prowadzi się w przekroju Sławków w km 23+800.

Sztoła

Lewobrzeżny dopływ Białej Przemszy. Źródła Sztoły znajdują się na wysokości około 350 m n.p.m. Dolina o mocno erodowanych zboczach wycięta jest w piaskach. Zlewnia Sztoły zalesiona jest w 50%. Wody Sztoły ujmowane są do celów pitnych przez Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów w Katowicach. Wpływ na stan czystości wód rzeki mają wody dołowe wypompowywane przez Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” w Bukownie.

Szreniawa

ciek o charakterze rolniczo – przemysłowym, którego zanieczyszczeniami są głównie oczyszczone i nieoczyszczone ścieki komunalne (pochodzące m.in. z cukrowni, produkcji pasz, hodowli roślin), mający źródło na obszarze torfowisk w okolicach Wolbromia. Powierzchnia zlewni liczy 706,1 km² i 6,7 km długości w obrębie Powiatu.

Dłubnia

**Ciek mający swoje źródło w pobliżu Trzyciąża.
Powierzchnia dorzecza liczy 271,6 km² i 13,985 km
długości w obrębie Powiatu.**

**Górna część Dłubni objęta została ochroną przez
Dłubniański Park Krajobrazowy, z kolei jej źródło
uznane zostało za pomnik przyrody.**

Powiat Olkuski ze względu na swoją budowę geologiczną, jak również warunki hydrogeologiczne - sprzyjające przesiąkaniu wód powierzchniowych do podłoża, charakteryzuje się słabo rozwiniętą siecią hydrograficzną.

Do istotnych zbiorników wodnych, znajdujących się na terenie powiatu należy **Zalew Wolbromski** na rzece Centarze o powierzchni 18,5 ha, głębokości 2,7 m oraz pojemności 386,5 tys. m³.

Gospodaruje na nim PZW Katowice po wygraniu przetargu w RZGW Gliwice na Obwód rybacki.

KLASYFIKACJA WÓD

1) klasa I - wody o bardzo dobrej jakości: (14.8%)

- a) spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A1,
- b) wartości wskaźników jakości wody nie wskazują na żadne oddziaływania antropogeniczne;

2) klasa II - wody dobrej jakości: (38.9%)

- a) spełniają w odniesieniu do większości wskaźników jakości wody wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A2,
- b) wartości biologicznych wskaźników jakości wody wykazują niewielki wpływ oddziaływań antropogenicznych;

3) klasa III - wody zadawalajacej jakości: (24.7%)

- a) spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A2,
- b) wartości biologicznych wskaźników jakości wody wykazują umiarkowany wpływ oddziaływań antropogenicznych;

4) klasa IV - wody niezadawalajacej jakości: (16,6%)

- a) spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A3,
- b) wartości biologicznych wskaźników jakości wody wykazują, na skutek oddziaływań antropogenicznych, zmiany ilościowe i jakościowe w populacjach biologicznych

5) klasa V - wody złej jakości: (5%)

- a) nie spełniają wymagań dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,

Zestawienie ocen jakości wód rzek w 2005 i 2006 roku

Rzeka	Punkt pomiarowo - kontrolny		Nr p.p.k. na mapie	Ocena wg rozporządzenia MŚ w sprawie klasyfikacji wód ¹			
	Nazwa	Kilometr		2004	2005	2006	Wskaźniki decydujące o jakości wody
Biała Przemsza	Sławków	23,8	8	IV	IV	IV	V – siarczany, ołów, og. liczba bakterii coli IV – barwa, zawiesina og, azot Kjeldahla
Sztoła	Powyżej Ryszki	6,0	9	III	III	III	IV – kadm, ołów, fenole lotne III – barwa, zawiesina og., oleje mineralne, og. liczba bakterii coli

Zestawienie ocen jakości wód rzek w 2005 i 2006 roku

Jakość wg wymagań dla wód ujmowanych dla zaopatrzenia ludności ²				Przydatność wód dla bytowania ryb ³	
2004	2005	2006	Wskaźniki decydujące o jakości wody	2005	2006
-	-	-		nieprzydatne	nieprzydatne
A2	A3	A3	A3 – indeks fenolowy	-	-

Zwodociągowanie gmin powiatu olkuskiego

Gminy	Lata	Długość sieci (km)
OLKUSZ	2004	180
	2007	180
KLUCZE	2004	176
	2007	178
WOLBROM	2004	235
	2007	235
TRZYCIAŹ	2004	104,5
	2007	105
BUKOWNO	2004	59,4
	2007	69,7
BOLESŁAW	2004	40,5
	2007	80,5
POWIAT	2004	795,7
	2007	848,7

Źródłem zaopatrzenia w wodę dla czterech Gmin Powiatu Olkuskiego (Olkusz, Bukowno, Bolesław, Klucze) są obecnie wody kopalniane ZGH Bolesław SA. Po zakończeniu eksploatacji rud cynku i ołowiu przez spółkę (aktualna koncesja jest ważna do 2013 roku), powstanie problem zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną. Wynikiem prac zespołu koordynacyjnego, powołanego przy Dyrekcji ZGH Bolesław, jest wykonana pod kierunkiem prof. J. Motyki praca zbiorowa pn. „Koncepcja, możliwości sposobu i zasad zaopatrzenia w wodę kopalnianą do celów pitnych po zakończeniu eksploatacji rud cynku i ołowiu w rejonie olkuskim”. Aktualnie istnieje konieczność opracowania koncepcji i studium wykonalności dla inwestycji alternatywnej w stosunku do obecnego systemu dostarczania wody z uwzględnieniem czynników społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. Zgodnie z ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków, zbiorowe zaopatrzenie w wodę jest zadaniem własnym gminy. Z uwagi na dużą wagę problemu i jego ponadgminny charakter, współdziałanie Samorządów zainteresowanych Gmin i Dyrekcji Spółki ZGH Bolesław jest niezbędne dla docelowego rozwiązania przedmiotowego problemu, z wykorzystaniem środków finansowych Spółki ZGH Bolesław, funduszy Unii Europejskiej, a także środków budżetu Państwa.

Kanalizacja w Powiecie Olkuskim

Na terenie powiatu olkuskiego za system kanalizacyjny odpowiedzialne są:

1.Przedsiębiorstwo Wodociągów Kanalizacji Sp. z o.o. w Olkuszu obsługujące: miasto i gminę Olkusz, miasto Bukowno, gminę Klucze oraz gminę Bolesław

2.Wolbromski Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Wolbromiu obsługujące gminę Wolbrom

3.Wodociągi i Kanalizacja Trzyciąż sp. z o.o. w Trzyciążu obsługujące gminę Trzyciąż.

Stopień skanalizowania gmin powiatu olkuskiego

<u>Gminy</u>			Długość sieci kanalizacyjnej [km]	<u>Ludność korzystająca z komunalnych oczyszczalni ścieków [%]</u>
<u>Olkusz</u>	Miasto	2004	60,4	65,72
		2007	62,0	67,46
	Gmina	2004	0,0	0
		2007	4,0	26,00
<u>Klucze</u>		2004	3,8	26,71
		2007	4,43	31,14
<u>Wolbrom</u>		2004	10,2	39,27
		2007	20,4	78,54

<u>Trzyciąż</u>	2004	10	11,82
	2007	19	22,46
<u>Bukowno</u>	2004	21,9	69,81
	2007	22,17	70,67
<u>Bolesław</u>	2004	0	0
	2007	22	26,00
<u>Powiat olkuski</u>	2004	106,3	47,95
	2007	154,0	69,47

- Rolnicze źródła zanieczyszczeń wód
 - Związane z niewłaściwym nawożeniem
 - Związane z niewłaściwym przechowywaniem odchodów
 - Wody z systemów melioracyjnych
 - Odpływy z kiszonki
 - Odpływy z płyty obornikowej,
- Przeciekające zbiorniki na gnojowicę
- Ścieki z gospodarstwa i bytowe

Zanieczyszczenia wód w gospodarstwie

Punktowe

powstają w gospodarstwie na niewielkiej powierzchni
(nieszczelne szamba i zbiorniki na nawozy naturalne, niewłaściwe przechowywanie kiszzonek, składowanie obornika bezpośrednio na gruncie)

Obszarowe

pochoǳą z użytków rolnych (wody opadowe wypłukują składniki nawozowe z pól do wód powierzchniowych i podziemnych), szczególnie przy niewłaściwym dawkowaniu nawozów, nieodpowiednim terminie ich stosowania

- **Ochrona wód – zabezpieczenie przed skażeniem**
- **pochodzącym ze źródeł obszarowych**
- • Stosowanie nawozów naturalnych w odpowiednich okresach i dawkach
(*ustawa o nawozach i nawożeniu z 10 lipca 2007r*)
- • Stosowanie ś.o.r. zgodnie z instrukcją etykietą stosowania
- • Ochrona gleb przed erozją wodną i wietrzną poprzez określony sposób gospodarowania np. dostosowanie Użytkowania gruntów do warunków naturalnych,
- - *lokalizacja łąk na gruntach o bardzo wysokim poziomie wody*
- - *na gruntach ornych poziom wody gruntowej nie powinien być wyższy niż 1 m*
- - *przy nachyleniu stoków (powyżej 20%) - grunty trwale zadarnione lub zalesione*
- • Konstrukcja płodozmianu dostosowana do celu, jakim jest ograniczenie ilości azotu mineralnego wymywanego z gleby w okresie jesienno -
- Zimowym
- • Przyorywanie resztek roślin motylkowych w okresie jesieni
- - *przeznaczenie pod uprawę roślin jarych o dużych wymaganiach nawozowych*

- Ochrona wód – działania w obrębie gospodarstwa
- Ustalenie optymalnego płodozmianu, który powinien obejmować 3-4 gatunki na glebach lekkich i 4-5 gatunków na glebach ciężkich.
- W celu ustalenia płodozmianu wykonać:
 - analizę warunków naturalnych gospodarstwa i wynikającego z nich doboru gatunków i odmian roślin.
 - bilans substancji organicznej i składników mineralnych,
- ze szczególnym uwzględnieniem racjonalnego zagospodarowania nawozów naturalnych,
- badanie odczynu gleb i zawartości podstawowych składników

Dyrektywa Rady 91/676/EEG z dnia 12 grudnia 1991 r. *dotycząca ochrony*

*wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (zwana potocznie „**dyrektywą azotanową**”),* przyjęta została przez Komisję Europejską – jako niezbędne działanie na poziomie wspólnotowym
– ze względu na to, że:

- ☐ głównym źródłem zanieczyszczenia wód, wpływającym na jakość wspólnotowych wód, jest działalność rolnicza,
- ☐ zanieczyszczenie wody azotanami w jednym państwie członkowskim może oddziaływać na wody w innych państwach członkowskich.

Dyrektywa azotanowa ma na celu:

- zmniejszenie zanieczyszczenia wód

azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych,

- zapobieganie dalszemu

zanieczyszczaniu wód

Na rzecz realizacji celu dyrektywy azotanowej

państwa członkowskie Unii Europejskiej
zobligowane są do podejmowania wielu działań,
w tym do:

- wyznaczenia obszarów, z których:
 - mają miejsce spływy do wód powierzchniowych i/lub podziemnych, które zawierają lub mogą zawierać ponad **50 mg/l azotanów**, jeżeli nie zostaną podjęte działania opisane w dyrektywie,
 - mają miejsce spływy do wód, które są eutroficzne lub mogą stać się eutroficzne, jeżeli nie zostaną podjęte działania, zwanych **strefami zagrożenia (NVZ – wg dyrektywy)** lub **obszarami szczególnie narażonymi na azotany pochodzenia rolniczego (OSN – wg ustawy Prawo wodne),**

- opracowania i wdrożenia planów działań, które mają zapewnić ochronę wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem azotanami,
- opracowania kodeksu dobrych praktyk rolniczych do stosowania przez rolników

W ramach wdrażania dyrektywy azotanowej w 2004 r. wyznaczono w Polsce 21 OSN, które obejmowały 2 % powierzchni kraju.

W 2008 r. dokonano weryfikacji granic OSN na terenach poszczególnych RZGW, w wyniku której zredukowano ich powierzchnię o 26,2 % w stosunku do stanu z 2004 r.

Obecnie występuje 19 OSN obejmujących 1,49 % powierzchni kraju.

Polska, jako członek Unii Europejskiej od 2004 r., zobowiązana jest do wdrażania postanowień Dyrektywy Azotanowej. Transpozycji przepisów Dyrektywy Rady 91/676/EWG do prawa krajowego dokonano poprzez następujące akty prawne:

- **ustawa z dnia 26 lipca 2000r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz. 991 z późn. zm.) a następnie ustawa z dnia 10 lipca 2007r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 147, poz. 1033),**
- **ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm. – tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019),**

- **rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. Nr 60, poz. 616), zastąpione rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. (Dz. U. Nr 80, poz. 479),**
- **rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2003 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. Nr 241, poz. 2093),**
- **rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mające na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. Nr 4, 2003 r. poz. 44).**

- **DYREKTYWA W SPRAWIE OCHRONY WÓD
PODZIEMNYCH PRZED
ZANIECZYSZCZENIEM
SPOWODOWANYM PRZEZ NIEKTÓRE
SUBSTANCJE NIEBEZPIECZNE**

- Celem tej dyrektywy jest zapobieganie
- bezpośrednim zrzutom takich substancji jak np.:
- zw. fosforoorganiczne, cynoorganiczne,
- zw. rtęci, kadmu, oleje mineralne, cyjanki,
- oraz ograniczeniu zrzutów substancji takich jak
- np.: biocydy, fluorki, amoniak, azotki, substancje
- mające szkodliwy wpływ na smak i zapach wody

- **W gospodarstwie rolnym zagrożenie dla wód gruntowych stanowią również:**
- środki ochrony roślin oraz produkty naftowe
- (oleje napędowe i opałowe, smary, benzyna, płyn hamulcowy)
- Przepisy dot. bezpiecznego stosowania tych substancji obejmują także
- magazynowanie opakowań
- zagospodarowanie zużytych olejów

DYREKTYWA W SPRAWIE STOSOWANIA OSADÓW ŚCIEKOWYCH W ROLNICTWIE

- Osady mogą być przekazane rolnikowi wyłącznie przez wytwórcę tych osadów.
- • Wytwórca jest odpowiedzialny za poddanie osadów badaniom oraz za przeprowadzenie badania gleby na krótko przed zastosowaniem osadu
- • Rolnik ma prawo żądać w/w dokumentów od wytwórcy osadów,
 - w przypadku ich braku
 - powinien odmówić przyjęcia osadów

- **STOSOWANIE OSADÓW ŚCIEKOWYCH W**
- **ROLNICTWIE**

- **Zakaz stosowania osadów:**

- - w uprawach pod osłonami, warzywach, sadach,
- łąkach i pastwiskach, na terenach zalewowych,
- zamarzniętych, pokrytych śniegiem, glebach
- piaszczystych o $\text{pH} < 5,6$
- a także:
- - w pasie gruntu 50 m od cieków wodnych,
- brzegów jezior, 100m od ujęcia wody , na
- terenach ujęć wód, w Parkach Narodowych,
- rezerwatach przyrody, parkach krajobrazowych,
- na obszarach Natura 2000,
- na Użytkach ekologicznych

- **Wymagania *cross-compliance***
- UE _15 od 2005 r- powiązanie płatności
- bezpośrednich z obowiązkiem spełnienia
- określonych standardów przez gospodarstwo
- W Polsce „CC” wdrażane w III etapach
- - ***obszar A -zagadnienia ochrony środowiska***
- naturalnego od 1.01.2009
- - ***obszar B – zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt,***
- zdrowotność roślin –od 1.01.2011
- - ***obszar C – dobrostan zwierząt*** – od 1.01.2013 r

- **Wymagania *cross-compliance***

- Obszar A (1 stycznia 2009 r.) – (zestawienie wymogów i dyrektyw)
- 1. Zagadnienia ochrony środowiska naturalnego
 - **Akt prawa unijnego**
 - **Dyrektywa 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa** (Dz. U. UE L 103 z 25.04.1979)
 - **Wymóg 1:**
 - Ochrona dzikiego ptactwa
 - **Dyrektywa 80/68/EWG z dnia 17 grudnia 1979 r. w sprawie ochrony wód** podziemnych przed zanieczyszczeniem spowodowanym przez niektóre substancje niebezpieczne (Dz. U. UE L 020 z 26.01.1980)
 - **Wymóg 2:**
 - Ochrona wód podziemnych przed skażeniem substancjami niebezpiecznymi
 - **Dyrektywa 86/278/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska,** w szczególności gleby, w przypadku wykorzystywania osadów ściekowych w rolnictwie (Dz. U. UE L 181 z 04.07.1986)

- **Wymóg 3:**
- Zasady stosowania osadów ściekowych w rolnictwie
- Dyrektywa **91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed**
- zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. U. UE dyrektywa 375 z 31.12.1991)
- **Wymóg 4:**
- Ochrona wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego
- Dyrektywa **92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk**
- przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. UE L 206 z 27.07.1992)
- **Wymóg 5:**
- Ochrona dzikiej fauny i flory

- Wymagania *cross-compliance*
- sankcje nieprzestrzegania minimalnych
- wymagań to redukowanie płatności
- bezpośrednich proporcjonalnie do
- naruszeń
- Organ odpowiedzialny ARiMR
- Rolnicy na OSN dodatkowo wymogi
- zapisane w *Programie działań*

• WNIOSKI

- Gospodarka wodna wsi i rolnictwa tylko częściowo realizuje aktualne potrzeby gospodarcze, społeczne i środowiskowe obszarów wiejskich
- Jakość wody w terenach zabudowanych wsi jest znacznie zróżnicowana.
- Utrzymanie tej wody w pożądanej II-III klasie czystości wiąże się z koniecznością poprawy warunków przechowywania nawozów naturalnych w zagrodzie, a także równoważenia gospodarki wodno-ściekowej wsi (wyposażania zwodociągowanych wsi w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków).
- Istnieje pilna potrzeba odtworzenia spółek wodnych i aktywizacji ich działalności.
- Niezbędna jest tu pomoc państwa, urzędów marszałkowskich (wojewódzkich zarządów melioracji urządzeń wodnych) i starostw.
- pilnie zwiększyć nakłady na odbudowę, rozbudowę i modernizację urządzeń wodno-melioracyjnych oraz na ich utrzymywanie co najmniej do kwoty 0,9-1,6 mld zł/rok.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ